

Σ Υ Μ Μ Ε Ι Κ Τ Α

ΒΛΑΠΤΕΙΝ — ΒΛΑΠΤΕΣΘΑΙ ΦΡΕΝΑΣ

Αὐτὸς εἶναι βλαμμένος λέγομεν περὶ τινος πρὸς δῆλωσιν παρεκτροπῆς τῆς διανοίας του ἀπὸ τὸ ὀρθῶς σκέπτεσθαι, χρησιμοποιοῦμεν δὲ οὕτω μίαν ἀπὸ τὰς παλαιὰς σημασίας τοῦ βλάπτω βλάπτομαι (=μωραίνω, μωραίνωμα) : τοῦ δέ τις ἀθανάτων βλάψε φρένας (ξ 178)· ἔβλαψάς μ', ἐκάεργε, θεῶν ὀλοώτατε πάντων (X 15)· φθάνει δέ τε πᾶσαν ἐπ' αἶαν βλάπτουσ' ἀνθρώπους (I 507, περὶ τῆς Ἄτης)· ἵνα βλαφθεὶς ἀποτίσῃ (I 512) = ἵνα χάσας τὸν νοῦν του πληρώσῃ.

Προσθέτω ἐδῶ καὶ ἀπὸ τὸν Ἀππιανὸν (VIII, 8, 27) τὴν πρὸς τὸν Σύφακα μορφήν τοῦ Σκιπίωνος τίς σε δαίμων ἔβλαψε (ποῦς θεὸς σὲ στράβωσε) φίλον ὄντα μοι καὶ ἐπὶ Λιβύην ἐλθεῖν προτρέψαντα, ψεύσασθαι μὲν θεοῦς οὐδ' ὤμοσας, ψεύσασθαι δὲ μετὰ θεῶν Ῥωμαίους, καὶ μετὰ Καρχηδονίων ἀντὶ Ῥωμαίων ἐλέσθαι πολεμεῖν ;

Πλήρη ἀντιστοιχίαν τοῦ ἡμετέρου βλαμμένος ἔχομεν πρὸς τὸ βλαψίφρων, λέξιν ἀπαντῶσαν π. χ. εἰς τὸν Αἰσχύλον (Θήβ. 729)· κατάρας Οἰδιπόδα βλαψίφρονος καὶ πρὸς τὴν λ. φρενοβλαβῆς, τὴν ὁποίαν ἔχει π. χ. ὁ Ἡρόδοτος (II 120)· οὐ γὰρ δὴ οὕτω γε φρενοβλαβῆς ἦν ὁ Πρίαμος.

* *

ΕΣ ΓΟΝΥ ΚΑΤΑΒΑΛΕΣΘΑΙ

Ἐς γόνυ τὰ Καρχηδονίων καταβαλὼν ἀναγινώσκοντες εἰς τὸν Ἀππιανὸν (VIII, 4, 23), ὡς καὶ πολλαχοῦ τοῦ Πολυβίου παρομοίας φράσεις πρὸς δῆλωσιν ἐπιβολῆς τοῦ ἐνὸς τῶν ἐν πολέμῳ ἀντιπάλων, φέρομεν εἰς τὸν νοῦν μας τὸ σύγχρονον γονατίσαμε ἢ τὸ ἄλλο ἐν Ἠπειρῷ τοῦλάχιστον λεγόμενον μᾶς γονάτισαν οἱ ἀκληρίες, δι' ὧν δηλοῦται ἢ ἐν τῷ βιοτικῷ ἀγῶνι ἦττα.

* *

ΧΕΙΡΙ ΚΤΑΣΘΑΙ

χειρὶ κτώμενοι τὸ κρατεῖν, ἐπιβαλλόμενοι διὰ τῆς βίας, ἀναγινώσκομεν εἰς τὸ Θεουκιδίδου Γ' 82, 8, ὅπου διὰ μόνην φορὰν παρὰ τῷ ἱστορικῷ χρησιμοποιεῖται ἡ λέξις χειρὶ μὲ τὴν σημητικὴν βία, δυνάμει. Σχεδὸν αὐτολεξεῖ λέγομεν καὶ σήμερον πρὸς δῆλωσιν ἀδυνατεῖτος ἐνεργείας : τὰ πῆρε μὲ τὸ χέρι του.

ΠΡΟΣΦΕΡΕΙΝ, ΠΡΟΣΦΕΡΕΣΘΑΙ ΤΙΝΙ

Εἰς τὸν Πίνδαρον (*Νεμ.* 6, 7) ἀναγινώσκομεν

. ἀλλά τι προσ-
φέρομεν ἔμπαν ἢ μέγαν
νόον ἦτοι φύσιν ἀθανάτους,

ἀλλ' ὁμως ὁμοιάζομεν μὲ τοὺς θεοὺς ἢ κατὰ τὸ μεγαλεῖον τοῦ νοῦ ἢ κατὰ τὸ σῶμα.

Ἡ σημασία αὕτη τοῦ προσφέρειν (= ὁμοιάζειν) ἔζησε μέχρις ἡμῶν ἐν Ἡπειρῶ τοῦλάχιστον, καθ' ὅσον γνωρίζω, ὅπου πρὸς δῆλωσιν ὁμοιότητος τέκνου πρὸς τοὺς γονεῖς του λέγεται προσφέρ' τς μάνας τ' ἢ προσφέρ' τ' πατέρα τ' = ὁμοιάζει μὲ τὴν μητέρα του κ.τ.λ.

Ἄλλ' ἄς προσθέσω ἐδῶ καὶ ἀπὸ τὸν Ἡρόδοτον (I, 116) μίαν παράλληλον φράσιν, ταῦτα λέγοντος τοῦ παιδὸς τὸν Ἀστυάγεα ἐσίη ἀνάγνωσις αὐτοῦ, καὶ οἱ δ τε χαρακτηρ τοῦ προσώπου προσφέρεσθαι ἐδόκει εἰς ἐωντόν.

Συντασσόμενον δὲ μετ' αἰτιατικῆς ἔχει τὴν σημασίαν εὐρίσκω (ἢ δὲν εὐρίσκω) ὁμοιον : κάπως τὸν πρόσφερα ἢ τὸν προσφέρω, δὲν τὸν προσφέρω.

*
* *

ΚΟΙΝΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΥΓΧΑΝΕΙΝ

Εἰς τὸ διήγημα τοῦ Γιάννη Βλαχογιάννη Ἀπάνω στὴ χαρά, τὸ περιλαμβανόμενον εἰς τὰ *Μεγάλα Χρόνια* του (σελ. 104—106) λέγεται περὶ τινος Τούρκου, ὁ ὁποῖος, ἀρπάσας μίαν Ἑλληνίδα διὰ γυναῖκα του, ἐνέπεσε μὲ ὄλην τὴν συντροφίαν του εἰς ἐνέδραν τοῦ Καρτερογιαννου, ὅτι ἔσκυψε βιαστικά καὶ δάγκασε μιὰ ξερὴ κόρα ψωπὶ ἀπὸ τοῦ τραπέζιοῦ (τοῦ Καρτερογιαννου) τ' ἀποφάγια, ἵνα συνδεόμενος οὕτω διὰ τραπέζης μὲ τὸν συλλαβόντα σῶση τὴν ζωὴν του.

Ἡ ἀντίληψις αὕτη, ὅτι ἡ τράπεζα συνδέει, ἔχει τὴν ρίζαν της εἰς τὴν ἀρχαιότητα, ὅπως δηλοῦται καὶ ἀπὸ τοὺς λόγους τῆς Ἑκάβης (*Εὐρ. Ἑκ.* 793 κ.έ.), διὰ τῶν ὁποίων ἐκφράζει τὴν πικρίαν της ἢ μᾶλλον τὴν λύσσαν της κατὰ τοῦ Θρακῆς Πολυμήστορος, φονέως τοῦ τέκνου της Πολυδώρου :

κοινῆς τραπέζης πολλάκις τυχῶν ἐμοὶ
ξενίας τ' ἀριθμῶ πρώτα τῶν ἐμῶν φίλων,
.
ἔκτεινε,

ἢ κατὰ τὴν ἀπόδοσιν τοῦ Δημ. Σάρρου :

ἂν κ' ἔφαγε στὸ σπίτι μου πολλές φορές
κι' ὡς πρώτο φίλο τὸν ἐφιλοξένησα,
.
. τὸτ ἐσκότωσε.

ΕΣ ΧΕΙΡΑΣ ΕΛΘΕΙΝ

ἀλλ' ἄνδρας Ἀργείοισι Καθμείους ἄλις
ἐς χεῖρας ἐλθεῖν

ἀναγινώσκωμεν εἰς τοὺς Αἰσχύλου Ἐπιτὰ ἐπὶ Θήβας (679—680).

Αὐτὴν τὴν φραστικὴν διατύπωσιν ἐς χεῖρας ἐλθεῖν χρησιμοποιοῦμεν καὶ ἡμεῖς πρὸς δῆλωσιν τοῦ συμπλέκεσθαι λέγοντες ἦρθαν σιὰ χεῖρια.

ΞΕΝΟΚΡΕΝΕΙ — ΞΥΛΟΚΡΕΝΕΙ

Ξενοκρένει λέγομεν περί τινος, ὅταν οὗτος πυρέσσων λέγη καθ' ὕπνον λέξεις ἀσυναρτήτους, διαμείβεται δὲ μεταξύ τῶν παρισταμένων ὁ ἐξῆς συνήθως διάλογος :—
Τί λέει. τί λέει ; — τίποτε, ξενοκρένει.

Τὴν αὐτὴν ἔκφρασιν λέγομεν καὶ πρὸς ὃν ἐρίζομεν πρὸς χαρακτηρισμὸν τῶν λόγων του ὡς ἀνοήτων καὶ ἀσυναρτήτων, *τί ξενοκρέν'ς ;*

Τοῦτο τὸ ξενοκρένει παρητυμολογήθη εἰς τὴν Θεσπρωτίαν εἰς ξυλοκρένει καὶ δηλοῦται οὕτω χλευαστικῶς ὅτι δὲν εἶναι ἄνθρωπος ὁ μεθ' οὗ ἐρίζομεν, ἀλλὰ ξύλον κάποιου κοῦτσουρο. Ἐγίνε δὲ αὕτη ἡ μετατροπὴ τῆς λέξεως ἐπικουρησάσης τῆς ἐμφανίσεως τοῦ λ εἰς τὴν θέσιν τοῦ ν, ὅπως καὶ εἰς τὰς λέξεις *μηλέγγι\μηλέγγι, βραχιόνιον\βραχιόλι, κανοναρχῶ\καλοναρχῶ, κανονάρχης\καλονάρχης.*

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ. Κάποτε ὁμως αἱ λέξεις τρανοῦν κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον τοῦ λιναριοῦ τὰ πάθια. Οὕτω καὶ εἰς τὸ προαναφερθὲν *μηλέγγι* ἢ συλλαβὴ *μη-* κατ' ἐπίδρασιν τοῦ γειτονικοῦ ὕγρου, τοῦ λ, ἔγινε *με-*, *μηλέγγι\μελέγγι* ὅπως π. χ. καὶ εἰς τὸ *ἀγκυλώνω\ἀγκελώνω, μαξιλάρι\μαξελάρι κ. ἄ.*

ΕΞΑΡΧΑΪΣΜΟΙ

1. Μνημόσυνον τῶν *Ζωσιμαδῶν*, κατὰ ζήλωσιν ἐξαρχαΐσμοῦ τοῦ ὀνόματος, λέγεται τὸ ἐν Ἰωννίοις κατ' ἔτος ὑπὲρ τοῦ μεγάλων τούτων εὐεργετῶν τελοῦμενον ὑπὸ τῆς πόλεως μνημόσυνον ὡς ἐξ ὀνομαστικῆς *Ζωσιμάδα*. Τὸν ὀρθῶς ἔχοντα τύπον *Ζωσιμάδων* τοῦ ἰδιοκλίτου τούτου ὀνόματος εὗρισκω χρησιμοποιοῦμενον καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὑποδεικνύμενον ὑπὸ τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ, ὑπὸ τοῦ ὁποίου γράφεται π. χ. εἰς τὴν σελ. οδ' τοῦ Α' τόμου τῶν *Παραλλήλων* τοῦ Πλουτάρχου ἢ *πλουσιπάροχος* ὁμως διάθεσις τῶν *φιλελλήνων Ζωσιμάδων*. Ἰδιοκλίτως δὲ καὶ ἡ ὀνομαστικὴ *Ζωσιμάδες*.

2. Ἐκ ζήλου ἐξαρχαΐστικοῦ, ἀλλὰ καὶ κατ' ἔθιμον ἀπὸ τοῦ Γεωργίου τοῦ Πλήθωνος—Γεμιστοῦ ἐμφανισθὲν παρ' ἡμῖν, ἕνας Ἰωαννίτης, ὅστις *Ψαρῶς* ἐπωνυμεῖτο, εἰς Ἀλιεὺς μετέτρεψεν τὸ ἐπώνυμόν του. Ἐνας ἄλλος δὲ Ἰωαννίτης, καθηγητῆς τῶν Φυσικῶν εἰς τὴν *Ζωσιμαίαν Σχολήν*, ὅστις ἐξ ἑνὸς εἴδους ποδήρους ἱματίου τῶν προγόνων του, τὸ ὁποῖον *λιμπαντές* ἐλέγετο, φέρων τὸ ἐπώνυμον *Λιμπαντές* καὶ μετ' αὐτὸ γνωστός ἐν Ἰωαννίοις, τὸ μετέτρεψεν εἰς *Λιβαδεός*.

3. Τοῦ ἐν Ἠπειρῷ χωρίου *Βίσιανη* ἐπεδιώχθη ἡ προσέγγισις πρὸς τὸ ἀρχαῖον *βῆσσα*, ζήλω ἐξαρχαΐσμοῦ, διὰ τῆς γραφῆς *Βήσσανη*, περὶ τῆς ὁποίας γραφῆς ἐνομίσθη ὅτι μὲ τὰ δύο *σσ* ἐβόλευετο καὶ ἡ προφορὰ τοῦ παχέος *σι* (sh). Τὴν γραφὴν ὁμοίως *Βίσιανη* εὐρίσκω καὶ εἰς χειρόγραφον ἀπὸ τὴν Σχολὴν τοῦ Ἀθανασίου Ψαλίδα, *Περιγραφή γεωγραφικὴ τῆς Ἠπειροῦ*, ἀποκείμενον παρ' ἐμοί.

Τὸ ὄνομα *Βίσιανη*, ὀρθῶς οὕτω γραφόμενον, ἔχει καὶ χωρίδιον τοῦ νομοῦ Σερρῶν, ὅπου οἱ λόγιοι τῆς περιοχῆς δὲν ἐσκέφθησαν νὰ συνδέσουν αὐτὸ μὲ τὸ ἀρχαῖον *βῆσσα*.

4. Εἰς ζῆλον ἐξαρχαΐσμοῦ ὀφείλεται καὶ ἡ γραφὴ *Τσοτύλιον* κατὰ λογίαν σύνδεσιν πρὸς τὸ *κοτύλη*, ἔνθα κατώρθωσαν ἐν αὐθαιρεσίᾳ νὰ δίδουν τσιτακισμὸν τοῦ *κ* πρὸ τοῦ *ο* οἱ λόγιοι τοῦ τόπου.

Ἄλλὰ ὅλα αὐτὰ τῶρα εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὸ ὀρθόν, διότι τὸ κράτος τῆς ἐκ τῆς συνηθείας καθιερώσεως εἶναι ἀσάλευτον.